H. STOLTING STETTIN

Tractatus de periculis ↄtingentibus circa ſacmētum
Eukariſtie ⁊ de remedijs eorundē. ex dictis ſancti Tho
me de aquino Feliciter incipit.

PRimum periculum eſt. Qꝛ ſi ſacerdos morte vł
graui ī infirmitate ꝑocupeť anteq̄ miſſā finiat
Tunc dicendum ꝙ aut ↄtingit ante ↄſecrati:
onem corpis et ſanguinis. aut poſt ↄſecracōꝫ vtriuſq̄
vel vni⁹ illoꝝ Si ante ↄſecratiōꝫ. nō oportet ꝙ miſſa
ꝑ alium ſuppleať. qa ad huc de eſſentialib⁹ nihil actum
eſt. Si aūt poſt ↄſecracōꝫ vtriuſq̄ vel alterius accide:
rit. tunc debet alius ſacerdos ſupplē ⁊ incipe vbi alter
dimiſit. Ita habeť in decretis. vij. q. i. pag̃. Pontifices
Nec dēt fieri vnq̄ niſi extra patenti neceſſitate vel g̃ue
dine ꝑmi ſacerdotis.

SEcundum piculū eſt Si ſacerdos reco ij.
lit ſe alq̄d circa mediā noctem comediſſe. vel ex
ↄmunicatum fuiſſe. Ad qđ dicendū ꝙ ſi ſacerdos non
ꝓceſſit ad ↄſecracōꝫ tutius. et melius eſſꝫ miſſā dimittē
omīno. ń de graui ſcandalo timereť. Si aūt ꝓceſſit iam
⁊ facta ē ↄſecratio. tunc non debet dimittē. ſed ꝑficē cū
dolore magno. ⁊ ꝓpoſito ↄfitēdi. ⁊ abſolucōꝫ petendi
ab exↄmunicatōe ⁊ ſatiſfaciendi. ⁊ ſic abſolucōꝫ ↄſeq̄
tur ab inuiſibili pontifice q̄ntū ad hunc actū vt ꝑficiat
diuina miſteria inchoata. iij.

TErcium piculum ē. ſi recordatur ſe eſſe in pcc̄o
mortali. Ad qđ dicendū ē. ꝙ ſiue ſit an̄ ↄſecra:
tionē. ſiue p⁹ ↄſecracōꝫ. nō oportꝫ ꝙ dimittat
maxime vbi eſſꝫ ſcandalum. ſ; debet multum conteri ⁊
dolore cum ꝓpoſito ↄfitendi ⁊ ſatiſfaciendi qn̄ pote:
rit bono modo. iiij.

QVartum piculum eſt. Si ſacerdos non recolit
ſe dixiſſe verba ↄſecratōis. omnia vel aliqua

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu
3
INc 236

BIBLIOTEKA
VNIWERSYTECKA
W POZNANIV

141417

Tractatus de periculis ↄtingentibus circa sacm̄etum Eukaristie et de remedys eorundē. ex dictis sancti Thome de aquino Feliciter incipit.

PRimum periculum est. Qz si sacerdos morte vl' graui i infirmitate p̄ocupet̄ anteq̄ missā finiat Tunc dicendum q̄ aut ↄtingit ante ↄsecrationem corpis et sanguinis. aut post ↄsecracōz vtrusq̄/ vel vni⁹ illoꝝ Si ante ↄsecratiōz. nō oportet q̄ missa p alium suppleat̄. q̄a ad huc de essentialib⁹ nihil actum est. Si aūt post ↄsecracōz vtriusq̄/vel alterius acciderit. tunc debet alius sacerdos supplē et incipe vbi alter dimisit. Ita habet̄ in decretis. vij. q. i. pag̃. Pontifices Nec dēt fieri vnq̄ nisi extra patenti necessitate vel g̃uedine p̄mi sacerdotis.

SEcundum piculū est Si sacerdos reco ij. lit se alq̄d circa mediā noctem comedisse. vel exↄmunicatum fuisse. Ad qō dicendū q̄ si sacerdos non pcessit ad ↄsecracōz tutius/et melius essʒ missā dimittē omīno/n̄ de graui scandalo timeret̄. Si aūt pcessit iam et facta ē ↄsecratio/tunc non debet dimittē/sed pficē cū dolore magno/ et ꝓposito ↄfitēdi/ et absolucōz petendi ab exↄmunicatōe et satisfaciendi/ et sic absolucōz ↄseq̄tur ab inuisibili pontifice q̄ntū ad hunc actū vt pficiat diuina misteria inchoata. iij.

TErcium piculum ē. si recordatur se esse in pcto mortali. Ad qō dicendū ē/ q̄ siue sit an̄ ↄsecratione/ siue p⁹ ↄsecracōz/ nō oportʒ q̄ dimittat maxime vbi essʒ scandalum/ ꝫ debet multum conteri et dolore cum ꝓposito ↄfitendi et satisfaciendi qn̄ poterit bono modo. iiij.

QVartum piculum est. Si sacerdos non recolit se dixisse verba ↄsecratōis omnia vel aliqua

H. STOLTING STETTIN

Biblioteka Główna Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu

INc 236

q̇ȯ debeat facė ĩ tali caſu. Dicenḋ ꝙ ſaċdos aut recolit
ſe non dixiſſe verba ꝓbabilit̓ et q̃ĩ certus ȧ dubitatiõe
ſolum. Si ꝓbabiliter recolit vel etiã certificatꝰ/ tunc
tali caſu debet reſumė/ et reincipė ab illis verbis ꝯſec̃-
tionis/ et ſic totum ꝑ ordinẽ ꝓſequi et ꝑficė/ nec mutet̃
ordo. Si aũt non bñ recolit/ tunc in tali caſu nõ dȇt mẽ
te t̃bari/ nˢ debet eſſe ſcrupuloſus/ q̇a q̃ ſepiꝰ ꝯſueuiꝰ di-
cere etiã cũ dicta fuerint nõ recolimꝰ qñ3. Ideo talẽ du-
bitationẽ pꝰponẽdo ꝓcedat. S3 ſi illa v̇ba q̃ nõ recolit
ſe dixiſſe non ſunt de neceſſitate ſacramẽti/ non eſtimo
ꝙ ꝓpter hoc debet reſumere mutando ordinẽ ſacrificꝭ/
ſed deb3 ꝓcedė et ꝑficė q̇ȯ incepit. v.

QVintũ ꝑiculum ẽ. Si miniſter/ vel ip̃e celebrãs
poſuerit aq̃m in calice ꝓ vino. Ad q̇ȯ dicẽdũ
ꝙ ſi añ verba ꝯſecracõis/ hoc ꝯgnoſcit̃ ꝯſecto
iam corꝑe debet mutari materia/ et poni vinũ/ et ſic pꝰ
ꝯpleri. Si aũt pꝰ ꝯſecrationẽ vtriuſq3/ ſc3 corꝑis et ſãg
uinis/ hoc ꝯgnoſcit̃ ſi nondũ ſũpſit corpꝰ dñi/ tũc deb3
aq̃m illam in calice inuentã ꝓicė in piſcinã/ et ponere
vinum in calice. et ſic reſumė a ꝯſecratione ſanguis et
ꝓſequi vſq3 in finem. Si aũt ſumpſit corpus dñi anteq̃3
ꝯgnoſcat/ tunc debet appõnė aliam hoſtiã et vinum in
calice/ et ſic debet reſumere a ꝯſecracõe vtriuſq3. Cauſa
aũt q̃re oportet accipė aliam hoſtiã et ꝯſec̃re eſt/ quia
hoſtiam non ꝯſecrari/ ſed ſolum ſanguinẽ verba que
dicunt̃ in canone ſuper corpus et ſanguinẽ/ non eſſent
ꝯuenientia ſoli conſecrationi ſanguinis. Dimittere
etiam ſacramentum imperfectum/ omnino non licet.
Sed nunq̇d iterũ ꝯmunicabit/ ſumendo illam hoſtiam
ſcȯam. Dicendũ ꝙ ſic etiã poſito ꝙ aq̃m illam q̃ erat ĩ
calice ſumpſiſſet. Quia preceptũ de ꝑcepcõe ſac̃menti

ꝑponderat illi qꝺ ſcȝ mandat/ ꝙ a ieiuno ſumat̃. Idem habet̃ in ſũma pꝑſana Idē ſentire videt̃ btus Bñhardꝰ in epl'ari ſuo pte ꝑma epl'a. xxvi. vel circa ad guidonē abbatem de tribus fontibus. .vi.

Sextũ piculũ Qꝛ ſi ſacdos vel miſter nõ poſuit aq̃ in vino. Ad qꝺ dicendũ/ ꝙ ſacdos á pcipit hoc ante ꝯſecracõȝ/ et tũc aq̃m apponė/ et ꝓſeq̇ debet ſic̃ faciebat ante. Aut percipit hoc pꝰ ꝯſecratiõȝ/ et tunc non debet apponere aq̃m ſanguini. quia ſeque retur corruptio ſpēꝝ ex aliqua parte / ſed debet ꝓſequi totũ Quia appoſicõ aque nõ eſt de neccītate ſacramēti ꜩ debet penitere grauiter ille ex cuius negligentia hoc contingit. vij.

Septimũ periculum eſt ſi aliq̃n ꝓpter frigus ꝙ ſacerdos patitur in manibus hoſtiã/ vel pars hoſtie cadat in calicem Ad qꝺ dicendum ꝙ in tali caſu non eſt magnum piculum. quia ꝙ vna pars mittit̃ in calicem. et alia non ptinet ad ſignificacõȝ corporis xp̄i miſtici. Unde impfectio in hꝑs non facit mutationem in ſacrificio/ nec debet ex hoc aliquid de p̄cedentibꝰ iterari/ licȝ debeat caueri inq̃ntũ pt̃ viij.

Octauũ piculum ē. Si muſca vel aranea cadat aut reperiat̃ in calice. Ad qꝺ dicendum ſi contingat ante ꝯſecraciõȝ debet mutari vinum. Si aũt pꝰ ꝯſecracõȝ hoc ꝯtingat/ debet animal caute capi et diligenter lauari et poſtea comburi/ & cineres cum ablutione in ſacrario debent mitti. Vel ſi fuerit muſca vel animal non venenoſum/ debet tunc ſũmere ſanguinem. Si aũt aranea groſſa de cuius veneno timeatur probabiliter/ vel etiam venenum deprehendat̃ eſſe poſitum/ vel fuiſſe in calice non debet ſumere/ nec alteri dare ne calix vite vertatur in mortem/ ſed debet

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

diligenter in vaſculo aliq̄ ad hoc apto cū alījs reliq̄jjs conſeruari. Et ne ſacramentum maneat impfectū debꝫ vinum iteꝝ apponere in calice/ & denouo reſumē a cō= ſecratione ſanguinis et ſacramentū pficere/ & hoc veꝝ eſt ſi venenū dep̄hendat̄ in fine/ ſumpto iam corpe. vi= detur tunc faciendū ſic̄ dcm̄ eſt ſup̄ in piculo quito. vt ſcꝫ alia hoſtia ɔſecret̄/ & ſic totū pficiat̄. .ix.

NOnum piculum ē. Si ſanguis de calice cadat/ aut effundatur/ vel in toto/ vel in parte/ ſcilicꝫ aliqua ſtilla Ad qd̄ dicendū ſic̄ legit̄ de ɔſecra tione diſ. ij. ex decretis ſcd̄a pte. Et ſi p negligenciam ſanguis ſtillauerit in tabula que ē ad pedes ſacerdotis vel in terra que eſt iuxta pedes ſtilla illa lambat̄/ & tra vel tabula illa radat̄/ et raſum comburat̄/ et cinis iuxta altare ɔdatur/ & ſacerdos quadragita diebus peniteat Si aūt ſtilla ad ſcd̄m lintheamē puenerit/ q̄tuor diebus peniteat/ ſi vſqꝫ ad tercium/ nouem diebus/ ſi ad quartū xx. diebus peniteat/ & lintheamina que ſtilla tetigit tri bus vicibus calice ſuppoſito lauent̄/ & aqua illa ſumat̄ & bibat̄ a miniſtro / niſi ſit abbominabilis/ & tunc iux̄ altare debet recondi / & illa pars lintheaminum debet ſcindi et ɔburi/ & cineres in ſacrario poni .x.

DEcimum piculum ē. Si aliquis hoſtiā euomēt Ad qd̄ dicendū ſic̄ legit̄ in penitentia li. Bede. Si quis p ebrietatē vel voracitatē eukariſtiā euomerit. lx. diebus peniteat. Epūs aūt nonagita die= bus peniteat. Si etiā cauſa infirmitatis euomerit ſep= tem diebus peniteat. .xi.

VNdecimū piculum ē. Si negligētia ſacerdotis Mus comedat hoſtiam/ vel aliud animal. Ad qd̄ dicendum/ ſic̄ legit̄ ex conſilio aurelianenſi/ qui negligenter cuſtodierit ſacrificiū/ vt mus vel aliud

animal illud ꝯmederit·xl·diebus peniteat. Et ſi anĩal poteſt capi ſtatĩ extrahant̃ ſpẽs de ventre eius ⁊ aĩal ꝯburatur/⁊ in ſacrario cineres ponant̃. Hic incidentaliter mouet̃ dubium/an tale animal irracionale ꝯmedit realiter corpus xp̄i ſiue ip̄m xp̄m. Ad hoc quondã aliq̄ doctores ꝯſueuerũt dicere/ ꝙ immediate q̄m cito brutum animal ſuſcipit ſacramentũ/ tã cito deſinit ibi eſſe corpus xp̄i. Et opĩonis videt̃ fuiſſe magiſter Senten ciarum·iiij·diſ·xiij·c·p̄mo in fine. Sed iam dicunt doctores ꝯmuniter/ ⁊ hoc etiã ſine omni ambiguo teneatur· ꝙ q̄mdiu ſpẽs ſacramentales mutate non fuerint per digeſtionẽ ſiue calorẽ naturalẽ ſtomachi/aut alias quouis alio modo tamdiu remanet ſub eis corpꝰ xp̄i p̄mo totus xp̄s. Recte nanqꝫ ẽ/ ſicut eſt ex ſpeciali pacto diuino ꝙ ad vltimã diſpoſitionẽ corporis hũani ip̄a anima racionalis a deo creando corpori infundit̃ ⁊ infundendo creat̃/atqꝫ in eodem q̄mdiu durat huiꝰcemodi diſpoſitio ꝯſeruatur. Sic etiã eſt diuinũ pactũ ſcd̄m doctores ꝙ q̄mdiu manent ſpẽs panis ⁊ vini pꝰ ꝯſecratioꝫ tam diu manet ſub eis realiter xp̄us. Alias enĩ non eſſet ecc̄ia certa/ qñ ibi xp̄s eſſet ⁊ qñ nõ Iſtud etiã p̄t applicari de vomitu alicuiꝰ ꝯmuĩcãtis xij

Duodecimũ piculum ẽ. Si pars hoſtie ꝯſecrate deciderit/ nec inuenire poſſit/ aut ſi eukariſtia p̄dita fuerit. Ad quod dicendũ/ ꝙ in hoc caſu ſacdos dẽt xxx·diebꝰ penitẽ. Et eadẽ pn̄ia dignꝰ videt̃ ſacdos/p cuiꝰ negligentiã hoſtie putreſcũt xiij

Tredecimũ piculum ẽ. Si hoſtia inuenta fuit ſub pala vel corpali ⁊ dubitet̃ ſi ẽ ꝯſecta ã nõ Ad qđ dico/ ꝙ in hoc caſu ſacdos ĩ fine miſſe

poſt receptionē ſanguinis pt̄ eam recipe. Et idem ē de aliqua pte hoſtie: ſi inuēta fuerit in altari/ et dubitetur vtꝝ ſit ɔſecta: vel etiā dyacon⁹ et ſubdyacon⁹ ſi eſſent pſentes et ieiuni/ et alias mēte diſpoſiti/ recipe poſſent/ et os lauare bibendo. ·xiiii·

Decimumq̄rtū piculum ē Qn̄ apparet in ſpecie carnis vel pueri vel alterius rei Ad qd̄ dicendum/ ꝙ talis apparitio que fit miraculoſe: qn̄z contingit ex pte videntiū: q̄rum oculi immutant̄ tali mutatione/ ac ſi expſſe exterius viderint carnē/ vel puerum vel ſanguinē/ nulla tn̄ tranſmutatiōe fc̄ta ex pte ſacramēti Et hoc ɔtingit/ qn̄ vni videt̄ ſub ſpē panis: alteri ſub ſpecie carnis vel pueri. Et tunc ſi ſacerdoti appareat in ſpecie panis ſumē debet in tpe ſuo q̄ntumcunq̄ alteri in ſpecie altera videat̄ et appareat. Qn̄q̄ talis apparitio eſt/ non p ſolam immutacōz videntium ſed p ſpēm realem exterius exiſtentē. Et hoc eſſe videt̄ qn̄ ſub tali ſpē ab omnibus videt̄/ et non ad horam: ſed p longum tempus. Et in tali caſu vbi ipi ſacerdoti vl' alteri appareat in tali forma/ nullo modo eſſet ſumēdū ab eo cui ſic apparet. Sed tunc querit̄/ quid faciet ſacerdos celebrans: ſi ſibi in tali forma appareret Nunquid ſi non accipet peccabit: Quia dictum ē ſupra: ꝙ ſemp vtranq̄ ſpēz ſacrmenti ſumē debz. Dicēdum ꝙ in tali caſu iterum debz aliam hoſtiam accipe: et de nouo reſumendo conſecrare. Sed ponatur ꝙ iterum alia cōſec̄ta appereat ſibi ſub forma pueri aut carnis. Tunc dicunt aliqui: ꝙ vſq̄ ad terciam vicem debet temptare. Sed ſi ſp ſibi appareat ſub tali forma non debz amplius conſecrare: ſed nec aliquo modo talem ſpēz ſumē Nec tunc peccat: quia tunc aliud facē non pt̄: niſi hoc contingēt et ex peccato ſuo vel infirmitate: et tunc debet conteri

aut etiam penitere. & non ſumẽ ſub illa ſpẽ/ niſi ſpẽs in panis ſpẽm verteretur. qd̉ in vitis patrum legitur ſemel factum. Sed non ad euidẽtiam doctorum/ q̇a quando dicitur ſupra ꝙ ſacerdos tribus diebus/ vel. xxx. vel xl. peniteat hec penitentia ſic debet intelligi/ ꝙ illo die a ↄmunione abſtineat & vltra hoc ieiunet vel faciat aliquam aliam penitenciam ſcd̉m arbitriũ imponentis. qui penſare debet cõditionem/ culpam merita pſone & negocij/ & ſcd̉m hoc plus aut minus imponẽ. Item ſcd̉o nota/ ꝙ vbicunq̧ fuerint ſpẽs eukariſtie/ ibi adhuc ẽ eukariſtia/ & ſunt reuerent̉ recõdande/ niſi multa abhominatio eſſet/ vt etiam ſup̃ dictum eſt in viij. & xi. periculis. Q2 ſi ſacerdos infra miſſam aduertit hoſtiam non eſſe triticeam vel corruptam. Reſpõdeo ſm Petꝝ Q2 ſi ante ↄſecrationem aduertit remota illa hoſtia aliam ponat/ & a canone reincipiat Si vero poſt ↄſecrationem idem faciat/ ponendo aliã hoſtiã/ et eam ſumendo & nichilominus poſtea ṗmam illam hoſtiam ſumat/ aut alijs ſumendã tradat/ aut reuerenter recõdet Si vero aduerterit/ poſtq̃m ſumpſerit. in iſto caſu variantur doctores. Thomas tñ in tercia pte tenet/ ꝙ debꝫ aliam hoſtiam ponẽ & ↄſecrare & ſumẽ/ quia p̃ceptum de perceptione ſacrmenti maioris ẽ ponderis/ q̃m p̃ceptum ꝙ a ieiunis ſumat̃.

Tractatus de piculis circa ſacramentum eukariſtie contingentibus Feliciter finit.

Ep̄la ſancti Thome de iudeis ad petitionem comitiſſe Flandrie Feliciter incipit

ILluſtri dñe ꝛc. Frater Thomas de aquino ordinis fratꝝ predicatoꝝ. ſalutẽ ꝛc Excellentiſſima dña vr̃as recepi lr̃as ex q̇bꝫ & piã ſollicitudinẽ quã hẽtis erga regimẽ ſbdioꝝ vroꝝ/ & deuotã dilectõꝫ q̃ ad fr̃es nr̃is ordis hẽtis plenaie ītellexi/ d̉o gr̃as

agens q̀ vr̃o cordi tantaꝝ ſemia v̀tutū inſpirauit Qđ tñ in eiſdem a me requirebatis lr̃is. vt vobis ſup qui-buſdam articulis rñderem vtiqꝫ mihi difficile fuit. Tū ꝓpter occupationes meas quas req̇rit officium lectōis tum quia michi placeret/ vt ſuper hoc req̇retis ꝯſilium alioꝝ magis ī talibus peritoꝝ/ veꝝ quia indecēs repu taui/ vt vr̃e ſollicitudini negligēs coadiutor inueniar aut dilectioni ingr̃tus exiſtā/ ſup ꝓpoſitis articulis vob̄ pn̄tibus rñdē curaui/ abſqꝫ tñ p̄iudicio meliori. Primo ergo vr̃a excellentia req̇rebat/ ſi liceat vob̄ aliq̇ tp̄e & q̇ exactiōꝫ facē in iudeos. Ad quā q̄ſtiōꝫ ſic abſolute ꝓpo ſitam rñderi pt̄/ q꜡ q̄muis ſicut iura dicunt/ iudei meri-to culpe ſue ſint ꝑpetue dediti ſeruituti per pn̄cipes/ & ſic eoꝝ res terraꝝ dn̄i digne poſſint accipe tanq̄ ſua. Hoc tñ ſeruato moderamīe/ vt neceſſaria vite ſubſidia eis nullatenꝰ ſubtrahant̄. Quia tñ oportet nos hone ſte ambulare ad eos q̀ foris ſunt/ ne nomē dn̄i blaſphe metur/ ſicut apoſtolꝰ monet fideles ſuo exemplo/ vt ſine offenſione ſint iudeis/ & gentibus in ecc̄ie dei. Hoc ſuandū videt̄/ vt ſicut iura determinant/ ab eis coacta ſuicia non exigantur/ q̀ ipi p̄terito tp̄e facē nō ꝯſueue runt: quia ea que inſolita ſunt/ magis ſolent animos hominū pturbare. ſcđm aūt huiuſmodi moderaminis ſententiā poteſtis ſcđm ꝯſuetudinem p̄deceſſoꝝ vr̃oꝝ in iudeos facere exactionem: ſed tamē ad non obſtar. Videtur enim quantum cogitare potui ex hys que ſubſequentur inquiritis. in hoc magis dubitationem veſtram verſari. quia iudei terre veſtre nichil habere videntur/ niſi que acquirunt p vſurariā prauitatem. Vnde conſequenter inquiritis ſi non liceat aliquid ab eis exigē/ cum reſtituenda ſint ſic extorta Sup hoc igit̄

taliter reſpondendũ videt̃· ꝙ cum ea q̃ iudei ꝑ vſuras
ab alíȷs extorſerunt non poſſunt licite retinẽ· ɔſequẽs
eſt etiã/ vt ſi vos hoc receperitis ab eis : nec vos licite
retinere poſſitis/ niſi forſan eſſent talia/ q̃ a vobis vel
ab anteceſſoribus veſtris hactenus extorſerunt Si que
vero habẽt q̃ extorſerũt ab alíȷs· hoc ab eis exacta illis
debitis reſtituẽ : quibus ipẽ reſtituẽ tenebant̃, Vnde ſi
inueniuntur certe ꝑſone a quibus extorſerunt vſuras/
debet eis reſtitui, Alioquin debet in pios vſus ſcd̃m
ɔſilium dẏoce· Epĩ ⁊ alioꝝ p̃ſbiteroꝝ/ vel etiam in con
munem vtilitatem terre/ ſi neceſſitas immineat vel ex=
poſcat ɔmunis vtilitas erogari , Nec eſſet illicitum :
ſi etiam de nouo a iudeis exigeretis talia ſuata conſue
tudĩe p̃decеſſoꝝ vr̃oꝝ hac intentione : vt in pios vſus
expẽdereris Scd̃o ꝺo reqrebaris : ſi peccauerit iudeus
vtꝝ ſit pena peccuniaria puniendus/ cum nihil habeat
preter vſuras, Cui q̃ſtioni rñdẽdum videt̃ ſcd̃m p̃dcta/
ꝙ expedit cum pecuniaria pena puniri/ ne ex ſua iniq=
tate commodum reportet· videt̃ etiam michi/ ꝙ alciori
pena pecuniaria puniendus ſit iudeus : vel q̇cunq; aliꝰ
vſurarius/ q̃m aliquis alius in ſimili caſu quãto pecu
nia que ei aufFertur minus ad eum noſcit̃ ꝑtinere, Pt̃
⁊ pecuniarie pene ſuꝑaddi alia pena non pecuniaria :
ne hoc ad penam ſufficere videat̃/ ꝙ pecuniã alíȷs debi
tam deſinit poſſidere Pecunia tñ pene nomine ab vſu
raríȷs ablata retinere non pt̃ : ſed debꝫ in vſus p̃dictos
expendi : ſi non habent aliud q̃m vſuras, Si vero dicat̃
ꝙ ex hoc principes terrarum damnificarent̃· hoc dam
num ſi imputent / vt ſupra ex negligentia eorum pro=
ueniens , Melius enim eſſet vt iudeos laborare com=
pellerent ad ꝓpium victum lucrandum/ vt in patribus
ꝑtalie faciunt : q̃m ꝙ ocioſe viuentes de ſolis vſuris

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
w Poznaniu

ditentur. & ſic eoꝝ domini ſuis redditibus defraudenẗ. Ita enī et ꝑ ſuā culpā pn̄cipes defraudarenẗ redditibꝰ ꝓpr̄ps ſi ꝑmitterēt ſuos ſubditos ex ſolo latrocinio vel furto lucrari ¶Tenenẗ enī ad reſtituendū quicq̄d ab eis exigereẗ. ¶Tercio q̄rebatis ſi vltra offerat pecuniā vel aliq̄d exēnium/an recipe liceat Ad q̇d reſpondendū videtur ꝙ recipere licz/et expedit vt pecunia ſic accepta reddaẗ hp̄s quibus debeẗ/ vel alitet ſic̄ dc̄m eſt expendatur / ſi nichil aliud habet q̄ȝ vſuras. Quarto q̄ritis ſi plus accipiatis a iudeo/q̄ȝ ab eo xp̄iani requirāt q̄d ſit de reſiduo faciendum. ad q̇d apparet rn̄ſio ex p̄dc̄tis ꝙ enī xp̄iani a iudeo illud et non amplius requirē poſſunt duobus modis ꝯtingit / aut forte iudeus alia hꝫ p̄ter vſurarium lucꝝ et in tali caſu licet vobis recipere ſeruato tamē moderamine ſup̄dicto. et idem dicendum videtur ſi hic illa a quibus extorſerunt vſuras eis bona voluntate ꝓpria donauerūt. cum ip̄i ꝓmpte ſe offerrent ad reſtitutionem vſure. Alio mō p̄t contingere ꝙ illi a quibus acceperunt ſunt ſubtracti de medio vel ꝑ mortem vel in terris alp̄s ꝯmorantes et tunc ip̄i debēt reſtituere. Si tn̄ non appareant certe pſone q̇bus reſtituere teneanẗ/ ꝓcedendum videẗ ſcd̄m modū ſup̄dictū Q̇d aūt de iudeis dictū ē / idem intelligi p̄t de q̇buſcū ꝗ alp̄s inſiſtentibus vſurarie p̄uitati. Quinto q̄ritis de baliuis & officiatis veſtris ſi liceat vobis ip̄is officia vendere/ vel mutuo ab ip̄is accipe centum libras donec tantum recipiant in officp̄s ſibi deputatis. Ad q̇d rn̄dendum videẗ/ ꝙ queſtio iſta videtur duas difficultates continē. Quarꝝ p̄ma eſt de officioꝝ vendicōe Circa quā mihi conſiderandū videẗ q̇d apoſtolus dicit ꝙ multa licēt q̄ nō expediūt cū aūt baliuis et officiatis vr̄is nihil ꝯmittitis n̄ tpalis officp̄ p̄tatē n̄ viȯ q̄re nō

liceat vob huiuſmodi officia vendē/ dummō talibus
vendatis/ de qbꝰ poſſit pſumi ꝙ ſint vtiles ad officia
exercenda, et non tanto pcio vendat officiū/ vt recu=
perare pecuniā non poſſit ſine vroꝝ grauamine ſubdito
roꝝ. Sed tn̄ talis venditio oīno expediens non videt
Primo qdē quia ɔtingit frequent ꝙ illi q mag eſſent
ydonei ad exercenda huiuſmodi officia ſunt paupes /
vt officium emere non poſſint. Et ſi etiam ſunt diuites
illi qui meliores ſunt ad huiuſmodi officia non ambi
unt/nec inhiant ad lucra ex officio acquirenda Seqtur
igit ꝙ vt plurimū illi in terra vra ſuſcipiunt/qui ſunt
peiores ambicioſi et pecuniaꝝ amatores/ quos ꝓbabi
le eſt/et ſubditos vros opprimere, et vra etiā cōmoda
non ita fideliter curare. Vnde magis expedire videt/
vt bonos homines et ydoneos ad officia eligatis/ qs
etiā inuitos ſi neceſſe fuerit ad ea ſuſcipiēda ɔpellatis
quia p ipoꝝ bonitatē et induſtriā magis accreſcēt vob
et ſubditis vris lucra quā de pdictoꝝ officioꝝ vendi=
tione acquirē valeatis. Et hoc ɔſiliū moyſi dedit ſuꝰ
ɔgnatus/ ꝓuide inquit de omni plebe viros ſapiētes/
et timentes deum in qbus ſit veritas et q oderunt aua
riciam/ et conſtitue ex eis tribunos / et centuriones/ et
qnquagenarios/et decanos qui iudicent pplm oni tpe
Sexta vero dubitatio circa iſtū articulū eſſe pt de mu
tuo/circa qd dicendum videt/ ꝙ ſi hoc pacto mutuum
dant/vt officium accipiant/ abſqꝫ dubio pactū eſt vſu=
rarium /quia pro mutuo accipiunt officiꝫ poteſtatem ,
Vnde in hoc datis eis occaſionē peccādi/ et ipi tenent
reſignare officium taliter acquſitum , Si tamē gratis
officiū daretis/et poſtmodū ab eis mutuū acciperet ꝙ
de ſuo officio poſſent recipe hͦ abſqꝫ oī peccato fieri pt
Sexto qrebatis/ſi liceat vob exactiōes facē vel pcariā

in vr̄os ſubditos xp̄ianos. In quo cōſiderare debetis/
ꝙ pn̄cipes terraꝝ ſunt a deo inſtituti. nō quidē vt ꝓpꝛia
lucra querant/ſed vt ꝯmunem ꝑpl'i vtilitatem ꝓcurent
in repꝛehenſione enī qꝛundā pn̄cipuū dicitur in Ezech'
Principes eius in medio eius q̄i lupi rapaces ꝓmpti
ad effundendū ſanguinē/ et ad ꝑdendas aīas et auari
ad luc̄ ſectanda. Et alibi dicit̄ ꝑ eundē ꝓphaꝫ Ve paſto-
rib' iſrl'/q̄ paſcebāt ſemetip̄ſos nōne greges paſcunt̄ a
paſtoꝛib' lac ꝯmedebatis/ et lanis opiebamī/qḋ craſſū
erat ꝯmedebatis/gregē aūt meū non paſcebatis. et iō
inſtituti ſunt reddit' terraꝝ pn̄cipibus/vt ex illis viuē
tes a ſpoliationibus ſubditoꝝ abſtineant. Vn̄ in eodē
ꝓpheta dn̄o mandante dicit̄ ꝙ pn̄cipis erit poſſeſſio in
iſrl' et non depopulabunt̄ vlt̄ pn̄cipes ꝑpl'm meū Con
tingit aūt aliqn̄ ꝙ pn̄cipes non habeant ſufficientes
redditus ad cuſtodiā terre/ et ad omīa que iminent rō-
nabilit̄ pn̄cipibus ad expedienda Et in tali caſu iuſtū
eſt vt ſubditi exhibeant/vnde poſſit coꝝ ꝯmunis vtili
tas ꝓcurari/ et inde eſt ꝙ in aliquibus terris ex antiq̄
ꝯſuetudine dn̄i ſuis ſubditis collectas certas tallias i-
ponunt/ que ſi nō ſint immoderate abſq; peccato exigi
poſſunt. Scd'm apl'm enī nullus militat ſtipēdp̄s ſuis.
Vnde pn̄cipes qui militant ꝓ ꝯmuni vtilitate debent
etiam de ꝯmuībus viuē et ꝯmunitatis negocio ꝓcu-
rare vel ꝑ reddit' deputatos/vel ſi huiꝰmoī deſint/aut
ſufficientes non fuerint ꝑ ea que a ſingulis colligunt̄.
Et ſimilis ratio videt̄/ ſi aliq̄s caſus de nouo emergat/
in quo opoꝛtet multa expendere ꝓ vtilitate ꝯmuni vel
honeſto ſtatu pn̄cipis conſeruando ad quem non ſuffi
ciant redditus ꝓpꝛij vel exactiones conſuete Puta ſi ho
ſtes terram inuadant/ vel aliquis ſimilis caſus emer-
gat. Tunc enim preter ſolitas exactiones poſſunt

licite terraꝝ pn̄cipes a ſuis ſubditis aliq̄ exigere vltra
id qđ inſtitutum eſt. Pro ſola aūt libidine habēda vel
ꝓpter īmoderatas et inordinatas expenſas. hoc eis oī-
no non licet/ vnde Jo͡hs baptiſta militibus ad ſe veni-
entibus dixit. Neminē concuciatis nec calumniā faci-
atis et contenti eſtote ſtipendijs vr̄is. Sunt enī quedā
ſtipendia pn̄cipū redditus eoꝝ quibus debent eſſe con
tenti/ vt vltra non exigant/ n̄ ſcđm rōnem p̄dictam cau
ſa vtilitatis ꝯmunis. Septimo q̄rebatis/ ſi officiales
vr̄i ab ſq̄ iuris ordine aliquid a ſubditis extorſerint q̄
ad manus veſtras deueniat/ vel forte non q̄ ſup hoc
facere debeatis. De quo plana eſt reſpōſio: quia ſi ad
manus veſtras deuenerit debetis reſtituere/ vel certis
pſonis ſi poteſtis/ vel etiam ī pios vſus expendē ſiue
p vtilitate ꝯmuni/ ſi certas pſonas nō poteritis inue-
nire. Si aūt ad manꝰ vr̄as non deuenerit/ debetis cō-
pellere officiales vr̄os ad ſimilem reſtitutionē. Etiā ſi
non fuerint ibi aliq̄ue certe pſone a quibus exigerint:
ne de ſua iniuſticia lucrum reportēt. ſunt a vobis ſup
hoc grauiter puniendi/ vt certe a ſimilibus abſtineant
in futuꝝ: quia ſicut Salomon dicit Flagellato peſtilēte
ſtultus ſapientior erit. Vltimo querebatis ſi bonum ē
vt p ꝓuinciam vr̄am iudei ſignum diſtinctū a xp̄ianis
cogātur portare aliqđ. Ad qđ plana eſt reſpōſio: quia
ſcđm ſtatutum concilij generalis Judei vtriuſq̄ ſexus
in omni xp̄ianoꝝ ꝓuincia et omni tp̄e/ aliquo habitu
ab alijs ꝑplis debent diſtingui. Hoc eis in lege man-
datur/ vt ſcꝫ faciant ſibi fimbrias p angulos pallioꝝ/
p quas ab alijs diſcernāt. Hec ſūt illuſtris et religioſa
dn̄a que veſtris q̄ſtionibus ad pn̄s r̄ndenda occurrūt/
in quibus non ſic meā ſentētiā ingero quin magis ſua
deam ꝑitorum ſentētiam/ magis eſſe tenendam.

Ep̄la ſancti Thome de iudeis ad
comitiſſam Flandrie feliciter finit.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

oprawa 1994r.